لێکدانەوەیەکی هەژارانە
بۆ
نــاڵەی جــودایی هێمن(1)

زریان سەرچناری

2014

(1) بۆیە ئەو ناوەم لێناوە چونکە بۆ لێکدانەوەی هەندێك وشە سودم لە هەمبانەبۆرینەی هەژار وەرگرتووە.

نــاڵەی جــودایی

ســاقیا ! وا بـــادەوە، وا بـــادەوە **ڕوو لە لای من کە بە جامی بادەوە**	ساقیا: ئەی ساقی. وا بادەوە : واوەرە. بە جامی بادەوە: بەجامی شەرابەوە.
موشتەری وەك من لە مە یخانێ کەمن **زۆربەیان شاد و بە کەیف و بێ خەمن**	
مەی حەرامە بۆ سەهەندە و بێ خەمان **مەستی بێ خەم بۆچی بگرن ئیخەمان ؟**	سەهەند: دڵشاد. هەڵبەتە شەراب بۆ هەموکەس حەرامە نەك تەنها بۆچین و توێژێك.
ئــەم شــەرابە تــاڵــە دەرمانی خــەمــە **لێی حەرام بێ ئەو کەسەی دەردی کەمە**	
ئــەم شــەرابە ئــاڵە بــۆ بــێ دەرد نــی یە **لێی حەرام بێ ئەو کەسەی ڕەنگ زەرد نی یە**	
بۆ کەسێکە مەی ، چزیلکی پێوە نێ **بۆچی ملهوڕ لێرە بینی پێوە نێ ؟!**	چزیلك: خواردنەوە بەئاستەم. ملهوڕ: شەلاتی.
بۆ کەسێکە مەی : کە دەردی کارییە **بێ خەمێك بیخواتەوە ، زۆرداریيە**	دەردی کاری: دەردی سەخت، دەردی گران.
بۆ کەسێکە مەی : دڵی پڕ بێ لە داخ **بۆچی لێی بخواتەوە بەرزە دەماخ ؟!**	داخ: خەفەت و ناخۆشی کە وەکو ئاگر دڵ داخ دەکات. بەرزە دەماخ: لوت بەرز، بەفیز.

ئەو كەسەی بێ كەس نییە و خانە خەراپ دەك بە ژاری ماری بێ بادە و شەراب !	خانە خەراب: ماڵوێران. بادە: شەراب ، مەی، مەشروب.
ئەو كەسەی نەیچێشتووە دودی ژیان ئەو كەسەی نەیدیوە ئێش و برك و ژان ،	ئێش و برك و ژان: هاو واتان.
ئەو كەسەی نەكرا نیشانەی تیری خەم ، شـانی دانـەخزا لەبـن بـاری ستەم ،	
ئەو كەسەی هەستی بە زۆرداری نەكرد ، تیخی زۆرداری برینداری نەكرد ،	تیخ: بڕندە ، چەقۆ ، موس گوێزان.
ئەو كەسەی دەستی لە ئەوكێ بەر درا ، ئەو كەسەی دوژمن لە ماڵی دەركرا ،	ئەوك: گەرو، قورگ.
ئەو كەسەی نەیبینی هاتی دوژمنی ، نیری یەخسیری لە ئەستۆ داڕنی ،	یەخسیر: ئەسیر ، دەست بەسەر.
ئەو كەسەی هێندە نەبوو زویر و زگار ، وا نەكەوتە بەر چە پۆكی ڕۆژگار ،	زگار: عاجز، كز و دڵ بەغەم.
ئەو كەسەی نەی هاڕی بەرداشی زەمان ، ئەو كەسەی < زیڕەی نەگەییە ئاسمان >	« لە فۆلكلۆرەوە وەرگیراوە.»

ئەو کەسەی دووریی عەزیزانی نەدی ،	عەزیزان: ئازیزان، خۆشەویستان.
تیر و تانەی بێ تەمیزانی نەدی ،	بێ تەمیز: ناپاک.
تۆزی بەدبەختی لە سەر شانی نەنیشت ،	
لێی نەگیرا دەور و پشت و چوار تەنیشت ،	
بۆ دەبێ بێت و بکا مە یخانە تەنگ ؟!	
شوێنی دیکە زۆرە بۆ گاڵتە و جەفەنگ ..	جەفەنگ: ڕابواردن، گاڵتەو گەپ.
ئەو کوڕەی هێشتا لە ژوانێ ڕێی هەیە ،	
سەیرە زۆر سەیرە کە ئالوودەی مەیە .	ژوان: یەکتر بینینی خۆشەویستان.
	ئالودە: گیرۆدە.
ئەو کەسەی ڕاوی نەنێن لێرە و لەوێ ،	
ئەو کوڕەی ماچی کچانی دەس کەوێ ،	
ئەو کوڕەی دۆی داوەتێ دەستی دەنێ ،	دۆ: دۆتە، کچ.
بێتە ئێرە چۆنە هەی دێی ناکەنێ !	داوەتی: دەعوەت، ئاهەنگ، شایی.
ئەو کەسەی < دەستی لە مەمکان گیر ببێ >	« لە فۆلکلۆرەوە وەرگیراوە . »
ئەو کەسەی < تفڵی دڵی بۆ ژیر ببێ >	« لە فۆلکلۆرەوە وەرگیراوە . »
	تفڵی دڵی بۆ ژیر ببێ : ئەوەی دڵی دەیخوازێ بەدەستی بهێنێت.
ئەو کەسەی پە نجۆڵە بکوشێ جار و بار ،	
ئەو کەسەی دەستی بگاتە گەردنی یار ،	

ئەو کەسەی ڕاموسیێ کوڵمەی تاس و لووس **ئەو کەسەی تێی هەڵنەدابێ چارەنووس ،**	ڕاموسیێ: ماچ بکات، بمژێت.
ئەو کەسەی بمژێ خوناوەی گەردەنێ ، **کوفرە یەك قەترە شەرابی گەر دەنێ ..**	گەردەنێ: گەردن، سینە و مەمك. گەر دەنێ: ئەگەر بیدەنێ.
ئەو کەسەی ئاسوودە و خۆش ڕاییوارد ، **قەت خەمی یەخسیر و کۆیلانی نەخوارد ،**	یەخسیر: دیل، گیراو، حەپس.
یەك لە ماڵێ چاوڕێی بێ بێتەوە، **دەرکی نێو ماڵێکی لێ بکرێتەوە ،**	دەرك: دەر، دەرگا، قاپی.
خەم ڕەوێنێك گوێ بداتە ڕازی ئەو ، **نازەنینێك بێ بکێشێ نازی ئەو ،**	
بگرێ پە نجەی نەرم و نۆڵی ناسکێ ، **بۆی کرابێتە سەرینێ، باسکێ ،**	
هەیبێ هێز و گورد و تین و تاو و گوڕ **ڕۆژگاری ڕەش نەبێ، بەختی مگوڕ ،**	مکوڕ: سەخت، بەدبەخت.
ئەو کەسە جێگای لە مە یخانێ نی یە . **ئەو کەسە بادە و شەرابی بۆ چی یە ؟!**	

ساقیا ، وا وەرگەڕێ ، وا وەرگەڕێ ! ڕوو لە لای من کە، مەچۆ بۆ سەرپەڕێ ..	
لەنگەرێ بگرە ، مەبە وا بەرزە فڕ بێنە بۆمن ، بێنە بۆمن ، جامی پڕ	
مەی حەڵاڵە بۆ منی وێرانە ماڵ بۆ منی سەرگەشتە وو ڕووت و ڕەجاڵ	سەرگەشتە: سەرگەردان. ڕووت و ڕەجاڵ: هەژارو نەدار.
بۆ منی بابردەڵەی گردەنشین بۆ منی دڵ پڕ لە ناسۆر و برین	بابردەڵە: بێ جێگەو لانە. ناسۆر: دومەڵ: برین.
بۆ منی ئاوارە وو دوورە وەتەن بولبولی بێ بەش لە گوڵزار و چەمەن	وەتەن: وطن: نیشتمان.
پەڕ وەریوی، باڵ شکاوی، دەنگ بڕاو بێ بژیوی، بەش خوراوی ، دەرکراو	
پیری زورهانی ، کەنفتی، دەربەدەر دیدەسووری ، دڵ مەکۆی دەرد و کەسەر	کەنەفت: زۆرپەرێشان. پەککەوتە. دیدە سور: چاو بەگریان. مەکۆ: شوێنی کۆبونەوە. کەسەر: خەم و خەفەت.
داتە پیوی، بێ پەسیوی بێ قەرار بێ کەسی ، دەستەشکاوی ، کۆڵەوار	پەسیو: پەنا، حەشارگە.

لێوبەباری، دەردەداری، ڕەنجەڕۆ شاعیری جوانی پەرستی دڵ بە سۆ ..	بەسۆ: بەئازار، بەژان.
ساقیا ! بۆ کوێ دەچی ، بۆ کوێ دەچی ؟ تۆش لە بەر ئەو ملهوڕانە ملکەچی ؟	
تۆش بە ڕەنگ و بۆی ئەوان خواردت فریو ؟ چاوی تۆشی هەڵفریواند زێڕ و زیو	فریوخواردن: هەڵفریواندن: هەڵخەڵەتان.
تۆش دەگوڕیەوە دەگەڵ گەوهەر هونەر ؟ کەنگێ گەوهەر جوانی کردن بەختەوە !	دەگەڵ: لەگەڵ. کەنگێ: کەی؟ چ کاتێ؟
زێڕ بەڵایە، بێ وەفایە دەوڵەمەند هەر هونەر نەمرە، هونەروەر مەرد و ڕەند	مەردو ڕەند: هاو واتان.
‹ چڵکی دەستە ماڵی دنیا › وەك دەڵێن ماڵ پەرست پەیمان شکێنە و بێ بەڵێن	« لە فۆلکلۆرەوە وەرگیراوە . »
قەدری جوانی کوا دەزانێ ماڵ پەرست ! جوان پەرستە پیری خاوەن زەوق و هەست	
نا مەچۆ ، جوانێ مەچۆ ، واوە مەچۆ ! تۆ فریوی زێڕ و زیوی وان مەخۆ !	وان: ئەوان.

ئەو هەوەسبازانە جێی متمانە نین هەر دەزانن گوڵ چنین و بەی ڕنین	
وا وەرە، دەی وا وەرە ، نێزیك بە لێم بمدەیە مەی ، بمدەیە مەی تا دەڵێم :	
‹ مست مستم ساقيا، دستم بگير ! تا نيفتادم زپا دستم بگير ›	« نیوەی ئەم بەیتە، هی شاعیرێکی فارسە و نیوەی تری هی مەولانا جەلالەدین مەولەویی بەلخی یە .» واتا ساقی مەستم ئاوەرە دەستم گرە تا نەکەوتومە زەوی دەستم گرە.
جا کە سەرخۆش بووم بە دەنگێکی نەوی بۆت دەڵێم ئەو شیعرە بەرزەی (مەولەوی)	
‹ بشنو از نی چون حکایت میکند از جدائیها شکایت میکند ›	« ئەم بەیتە ، هی مەولانا جەلالەدینی مەولەویی بەلخی یە .» واتا گوێ لە شمشاڵ گرە باست بۆدەکا ڕازو نیازی دابڕان لای تۆ دەکا
گوێم دەیە ئەی دیدە مەستی قیت و قۆز ! تا بناڵێنم وەکوو بلوێر بەسۆز	بلوێر: شمشاڵ، نەی، فلوت.
نابێ قەت ناڵەی جودایی بێ ئەسەر جا چ نەی بیکا چ پیاوی دەربەدەر	ئەسەر: أپر: شوێنەوار.
بۆیە ناڵەم تێکەڵی نەی کردووە شیوەنێکم پێیە نەی نەیکردووە	

لێم گەڕێ با دەربڕم سۆزی دەروون **لێم گەڕێ با هەڵوەرێنم ئەشکی ڕوون**	ئەشك: فرمێسك، ئەسرین، ئەسر.
شیوەنی من شیوەنی ئینسانی یە **بانگی ئازادی و گرۆی یەکسانی یە**	
شیوەنی من شینی کوردی بێ بەشە **ئەو گەلەی حاشا دەکەن لێی و، هەشە**	
با لە زارم بێتە دەر پشکۆی شیعر **با فراوان تر بکەم ئاسۆی شیعر**	زار: دەم.
پارچە گۆشتێکە دڵی من، ڕوو نییە **ناڵە ناڵی من درەنگە ، زوو نییە**	
دەردی دووری .. دەردی دووری کوشتمی **دەردی وشیاری و سەبووری کوشتمی**	
یادی یاران و وڵاتم ڕۆژ و شەو **لێی حەرام کردم قەرار و خورد و خەو**	خورد: خواردن.
خەم ڕەوێنێك لێرە من ناکەم بەدی **چۆن پەنا بۆ مەی نەبەم ساقی! ئەدی!؟**	ئەدی: چۆن؟

نابینم خاك و وڵات و شاری خۆم نابینم ناسیاو و دۆست و یاری خۆم	
ڕوو لە هەر لایەك دەكەم نامۆیە بۆم نابینم جێ ژوان و کەونە لانی خۆم	نامۆ: غەریب،غەوارە. کەونەلان: کۆنە ماڵ.
شەو دەکێشم شەونخوونی و بێ خەوی ڕۆژ دەچێژم دەرد و داخی بێ ئەوی	
چۆن نەناڵێ ئەو دڵەی پڕ هەستی من ؟! چۆن لە ئەژنۆ ببنەوە دوو دەستی من ؟!	دەستەو ئەژنۆ بون: نیشانەیە بۆ بێتاقەتی.
چۆن نەناڵێ ئەو دڵە ئەنگاوتەیە ؟! بەرد لە بەردی بێتەوە دەنگی هەیە	ئەنگاوتە: پێکراو، تیرلێدراو.
ژانی ناسۆری جوداییم چێشتووە هەرچی خۆشم ویستووە جێم هێشتووە	ناسۆر: برین.
هەڵبڕاوم من لە یاری نازەنین دەرکراوم من لە خاکی دڵنشین	هەڵبڕاوم : دورخراومەتەوە.
بوومە ئاوارە و پەڕیوە دوور وڵات کەوتمە نێو وردە داوی ڕێی نەجات	

بەکرە شۆڤارە ئەوەی مووخەی چنیم **زێی مەم و زینان وڵاتی لێ تەنیم**	بەکر مەرگەوەڕ: تێکدەری نێوانی مەم وزین. زێ: درك، درو.
کەوتمە نێو چاڵی دیلی وەك (مەم)ێ **(یایە زین) لە کوێیە هاواری کەمێ !**	یایە: وشەی ڕێز بۆ خوشك: دادە.
کوا (قەرە تاژدین)(چەکۆ) و (عرفۆ) لە کوێن؟! **بێنە هانام وەك پڵینگی چەنگ بەخوێن.**	
(لاس)ـە شۆڕێك بووم غەنیمی دوژمنان **ئێستە ئەنگواوم بە تیری چڵکنان**	ئەنگواوم: پێکراوم.
وام بە تەنیایی لە نێو خوێناو شەڵاڵ **کوانێ عێل و کوانێ (خانزاد) و (خەزاڵ) ؟!**	
زۆر لەمێژە نارەناری منی نەبیست **هەروەکوو (شەمزین)، (شەمیلە)ی خۆش دەویست**	نارەنار: لۆرەلۆر: گۆرانی لەسەرخۆو بەدەم خۆوە.
وەك (سیامەند)ێ لە چۆڵ و بەندەنێ **جەرگی لەت کردووم پەلی دارە بەنێ**	
شەتڵی جواناوم منی ساردە برین **کوا (خەج)م تا بۆم بگێڕێ گەرمە شین ؟!**	

مانگی ‹کانوونیْ به چلوان دەرکرام › **وەك (برایم) لەو وڵاتە ڕاونرام**	« ئەم تاکە ، لە بەیتی برایمۆك وەرگیراوە .»
کوا (پەریخان) بەند و باوم بۆ بڵێ ؟! **بۆ نەسووتێم نە بمە پۆلووی سەر کڵێ ؟!**	پۆڵۆ: سکڵ. پشکۆ.
ئەو لە زۆزان، من لە ئارانێ دەژیم **کێ دەڵێ ئەمنیش (وەلی دێوانە) نیم ؟!**	زۆزان: کوێستان. ئاران: گەرمیان.
کوردەواری ، ئەی وڵاتە جوانەکەم ! **ڕۆڵەکەم ! خێزانەکەم ! باوانەکەم !**	
ئەی ئەوانەی قەت لە بیرم ناچنەوە **ئێستە بم بینن ئەرێ دەمناسنەوە ؟**	
ڕۆژگار هاڕیومی وەك ئەسپۆنی ورد **هێز و توانای لێ بڕیوم دەردە کورد**	ئەسپۆن: گیایەکە دەهاڕدرا وەك صابون سودی لێوەردەگیرا.
بوومە گەپچاڕ و دەکا گاڵتە بە من **ئەو ڕمووزنەی زەندەقی چوو بوو لە من**	گەپچاڕ: گاڵتە جاڕ. گەمە جاڕ. ڕموزن: دێوی ناشرینی ئەفسانەیی.
ئەی ڕەفیقان، ئەی عەزیزانی وڵات ! **ئەی برای هاوسەنگەری جەرگەی خەبات !**	

گەر دەناڵێنم ، ئەمن پەك کەوتە نیم **تێدەکۆشم بۆ وەسڵ تاکوو دەژیم**	
کۆششی من زۆر بە جێیە و زۆر ڕەوا **چونکە قانوونی تەبیعەت وایە ، وا :**	قانونی تەبیعەت: یاسای سروشت.
‹ هر کسی کو دوور ماند از اصل خویش **باز جوید روزگار وصل خویش ›**	« ئەم بەیتە هی مەولانا جەلالەدینی مەولەویی بەلخی یە . » واتا هەرکەسێ دورخرایەوە لە وڵاتی خۆی هەر دەناڵێنێ لە بۆ جێ ژوانی خۆی
ڕێگە دەبڕم ، کوانی هەنگاوم شلە **ڕاستە بێ هێزم، دەکەم ئەمما ملە**	ملە: تەکان، هەوڵ
هەر دە پێوم کێو و شاخ و چۆڵ و دەشت **دێم بەرەو کوێستان بەرەو باخی بەهەشت**	
دێم بەرەو زیخ و چەو و کانیاوی خۆم **چۆن لەوانە وەردەگێڕم چاوی خۆم**	
دێم بەرەو ئەو دار و بەرد و بەندەنە **دێم بەرەو ئەو باخ و مێرگ و چیمەنە**	بەندەن: چیا، کێو شاخ. زوورگ: تەپۆڵکە. تەلان: =بەندەن
دێم بەرەو زوورك و تەلان و کەند و لەند **دێم بەرەو بژوێن و زەنوێر و زەمەند**	کەند: تەپۆڵکە. لەند: بەرزای زەوی. بژوێن=زەمەن: زەوی پڕلەگیاو لەوەڕ.

دێم بەرەو پاناوك و هەوراز و نشێو **دێم بەرەو ئەشكەوت و زەندۆڵ و پەسێو**	پاناوك: گۆمی ئاو لە دەشتدا. زەندۆڵ: درزی زل لە زەویدا. چلورە: میچەك. شێخاڵ: باریکە بەفری سەهۆڵ بەستوی کە درەنگ دەیکاتەوە.
دێم بەرەو بەفر و چلوورە و بەستەڵەك **دێم بەرەو شیخاڵ و ڕێچکە و ڕەشبەڵەك**	ڕەشبەڵەك: پەڵە پەڵەی بەفر. چۆم: چەم
دێم بەرەو لێڕ و چڕ و بەستێن و چۆم **دێم بەرەو هەڵدێر و گێژ و بەند و گۆم**	هەڵدێر: تاڤگە./ بەند: بەنداو. هۆبە: جێگەی کۆمەڵە چادرێ پێکەوە.
دێم بەرەو هۆبە و هەواری با سەفا **دێم بەرەو لادێ، بەرەو کانگای وەفا**	
دێم ببینم نیشتمان و زێدەکەم **دێم ببینم خزم و کاك و دێدەکەم**	زێد: شوێنی لەدایك بونز
دێم و دەگرم بازی بێری شۆخ و شەنگ **دێم و دەگرم دەستی دۆی جوان و چەلەنگ**	جوان و چەلەنگ: هاو واتان.
دێم گراویی خۆم لە باوەش وەرگرم **دێم نەهێڵم بەرهەڵست و بەرگرم**	
دێم و هەڵدەمژم شنەی کوێستانی کورد **دێم و دەچمە شەوڕنی بێستانی کورد**	

دێم و دەشکێنم لەوێ جامی شەراب **ماچی شیرین نایەڵێ تامی شەراب**	تامی شەراب: تاڵی شەراب.
دێم و ناترسم لە پەرژینی بە (زی) **هەر پەری سەرکەوت و دێوەزمە بەزی**	زی (درِوو ،درِك) پەری: فریشتە مەلائیکەت. دێوەزمە: دێوی ئەفسانەیی.
تا بمێنێ نووری چاو و هێزی پێم **دێم و دێم و دێم و دێم و دێم و دێم**	
دێم هەتا هەمبێ برِست و بیر و هۆش **گەر گلاشم ، کوردەواری و ئێوە خۆش**	برِست: هێزو تواناو وزە.